

Klub Przyrodników

ul. 1 Maja 22, 66-200-Świebodzin
Konto: BZ WBK SA o/Świebodzin nr 28 1090 1593 0000 0001 0243 0645
tel./fax 068 3828236, e-mail: kp@kp.org.pl, <http://www.kp.org.pl>

Świebodzin, 31 grudnia 2012 r.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Olsztynie

dotyczy: konsultacje PZO obszarów Natura 2000: Puszcza Borecka, Ostoja Borecka
sprawę prowadzi: Monika Kotulak monika.kotulak@kp.org.pl

W związku z trwającymi pracami nad Planami Zadań Ochronnych dla obszarów Natura 2000 Puszcza Borecka PLB28006 oraz Ostoja Borecka PLH280016, po zapoznaniu się z materiałami z dotychczasowych spotkań, chcielibyśmy zgłosić kilka uwag:

1. W obecnym stanie prawnym (w związku ze zmianą ustawy o ochronie przyrody, jaka weszła w życie od 1 października 2012 r.) nie ma podstaw do wyłączenia z zakresu PZO terenu Nadleśnictwa Borki. Plan urządzenia lasu tego nadleśnictwa nie zawiera zakresu z art. 28 ust 10 ustawy. W związku z tym, konieczne jest uzupełnienie materiałów PZO i samego projektu PZO o teren tego nadleśnictwa, który – jak rozumiemy – pierwotnie nie był objęty pracami. Ustawa nie zezwala na sporządzanie PZO tylko dla części obszaru Natura 2000.
2. Narzędziem ochrony obszarów Natura 2000 w Puszczy Boreckiej powinno być m. in. ich wewnętrzne strefowanie, dokonane za pomocą krajowych form ochrony przyrody – w szczególności rezerwatów. Dobrą podstawę do tego stanowi sieć istniejących już w Puszczy rezerwatów przyrody (Borki, Mazury, Lipowy Jar, Pilackie Wzgórza), ale prosimy o rozważenie następujących aspektów:
 - a) W naszej opinii istnieje jeszcze potencjał i potrzeba poszerzenia sieci rezerwatów w Puszczy (utworzenia nowych lub powiększenia istniejących rezerwatów). Prosimy o rozważenie takiej możliwości i ewentualne wskazanie uznania nowych rezerwatów jako działanie ochronne w PZO.

- b) Rezerwatom przyrody w obszarze Natura 2000 przypada szczególną funkcją – zabezpieczenia przykładów naturalnego funkcjonowania siedlisk przyrodniczych dzięki naturalnym procesom (w tym procesów unaturalniania się struktury ekosystemów zniekształconych przez dawniejszą gospodarkę), a także szczególnej ochrony tych elementów różnorodności biologicznej związanych z siedliskami przyrodniczymi, oraz tych gatunków ptaków, które wymagają lasów o charakterze zbliżonym do naturalnego. Dlatego wnosimy o wyraźne zagwarantowanie w PZO, że w zbiorowiskach leśnych w rezerwach Puszczy stosowane będą w miarę możliwości bierne formy ochrony, umożliwiające naturalne procesy fluktuacji i regeneracji fitocenozy, nie zakłócaną akumulację martwego drewna itp.
3. Prosimy o ukonkretyzowanie wszystkich wskaźników i zaleceń co do modyfikacji gospodarowania. Cele do osiągnięcia powinny być określone w sposób mierzalny / weryfikowalny. Modyfikacje gospodarki powinny być skonkretyzowane, bez używania określeń „*dążenie do..*”, „*w miarę możliwości..*” itp. Tj. potrzebne jest np. wskazanie, ile martwych drzew ma zostać, jakie rębnie gdzie mają być stosowane, jaka powierzchnia drzewostanów ponad 100-letnich powinna być osiągnięta i utrzymana itd.
4. Zwracamy uwagę na konieczność zachowania logiki planistycznej. W szczególności:
- a) Jeżeli ocena stanu ochrony dla dzięcioła trójpalczastego jest wskazana jako U2, a dla muchołówki białoszyjej U1, to potrzebne jest zaplanowanie działań ochronnych na rzecz poprawy, np. modyfikacji gospodarki leśnej w stosunku do stanu dzisiejszego (wzmóŜona troska o starodrzewy i zasoby martwego drewna),
- b) Jeżeli stan martwego drewna w siedliskach przyrodniczych został źle oceniony, to konsekwencją powinno być zaostrzenie wymagań w stosunku do tego elementu. Obszar Natura 2000 ma spełniać funkcję polepszania siedlisk i jeśli zachodzi taka potrzeba można zawyżyć ogólnie przyjęte standardy.
5. Odnośnie gospodarki leśnej, za potrzebne w tym obszarze Natura 2000 uważamy:
- a) Rozważenie i ewentualne uzupełnienie sieci powierzchni referencyjnych, wyłączonych z użytkowania drewna, wyznaczanych i tak w Lasach Państwowych w związku z wymogami certyfikatu FSC. Prosimy o sprawdzenie, jaka reprezentacja poszczególnych typów siedlisk przyrodniczych znalazła się w sieci wyznaczonych powierzchni referencyjnych. W razie potrzeby, w PZO naleŜałoby zapisać powiększenie sieci tych powierzchni.
- b) Potwierdzenie, że na wszystkich siedliskach i we wszystkich typach rębni co najmniej 5% drzewostanu (co powinno być rozumiane jako co najmniej 5% powierzchni wydzielenia gromadzącej co najmniej 5% zasobności z chwili gdy w danym drzewostanie zasobność osiągnęła maksimum) jest pozostawiane na kolejne pokolenie drzewostanu, a następnie do naturalnej śmierci i rozpadu.

RDLP w Białymstoku deklaruje, że zasada ta obowiązuje obecnie na terenie całej RDLP, ale ze względu na jej znaczenie dla obszaru Natura 2000, powinna ona być potwierdzona i długoterminowo zagwarantowana w akcie prawa miejscowego - planie zadań ochronnych. Ponadto, w siedliskach przyrodniczych grądów i łągów o właściwym składzie gatunków, powierzchnia takich pozostawianych fragmentów starego drzewostanu powinna być zwiększona do ok. 10%.

- c) Konsekwentne wyłączenie z pozyskania drewna drzewostanów na torfach, co włącza w praktyce całość siedliska przyrodniczego 91D0; wszystkie drzewostany na Bb, BMb i LMb.
- d) Ograniczenie zastosowania rębni zupełnej na terenie Puszczy tylko do typu siedliskowego BMśw.
- e) Wyłączenie z użytkowania rębne stref ekotonowych na odległość 50m od brzegów jezior i od rzek; na odległość 30 m od drobnych strumieni, małych oczek wodnych w wydzieleniach, krawędzi gleb torfowych.
- f) Zagwarantowanie w planach urządzania lasu nie pomniejszania powierzchni drzewostanów ponad 100-letnich (wliczając KDO, ale nie wliczając tu KO, która z punktu widzenia różnorodności biologicznej nie ma w pełnych cech starodrzewia) oraz odpowiednie zaplanowanie powiększenia tej powierzchni. Określenie w planie minimalnej powierzchni takich drzewostanów, jaka powinna być osiągnięta i utrzymana. Powinien to być poziom wyższy od dzisiejszego, co wynika m.in. ze zidentyfikowanych potrzeb ptaków będących przedmiotami ochrony, nie realizujących dziś pełni potencjału populacyjnego ze względu na brak starodrzewi. Jest to szczególnie ważne w Puszczy Boreckiej, gdzie udział starodrzew jest obecnie niewielki. Jednak, możliwości poprawy struktury wiekowej drzewostanów są oczywiście limitowane przez ich dzisiejszą strukturę.
- g) Wykluczenie wprowadzania gatunków obcych geograficznie i ekologicznie dla obszaru Puszczy, w tym buka i modrzewia¹ (wyrażane niekiedy opinie o historycznej obecności modrzewia nie znalazły jak dotąd wiarygodnego potwierdzenia naukowego).
- h) Aktywne zwalczanie klonu jesionolistnego, dębu czerwonego, czeremchy późnej (należy zaplanować jako działanie ochronne do realizacji przez nadleśniczego w okresie planu, nie ograniczać tylko do usuwania tych gatunków w ramach planowych gospodarczo-leśnych cięć pielęgnacyjnych).
- i) Konsekwentne pozostawianie wszystkich² „drzew biocenotycznych” w sensie Instrukcji Ochrony Lasu 2011, a więc w szczególności:
 - żywych i martwych drzew miejscowo spróchniałych (ze zgnilizną) oraz drzew z owocnikami grzybów (hubami), z widoczną zgnilizną pnia (np.

¹ Te gatunki nie powinny być wprowadzane, natomiast nie musi odnosić się do nich aktywne zwalczanie; a najstarsze drzewa będą wręcz 'drzewami biocenotycznymi' do obligatoryjnego pozostawiania (patrz niżej).

² Tam, gdzie pozostawianie takich drzew zagrażałoby bezpieczeństwu ludzi – przy drogach publicznych, miejscach udostępnionych turystycznie – nie należy odstępować od wymogu pozostawiania drzew biocenotycznych, a rozwiązywać problemy za pomocą środków minimalizujących, np. usuwania tylko stwarzających bezpośrednie niebezpieczeństwo konarów.

z widocznymi, otwartymi ranami pnia, dziuplami wypełnionymi próchnem, z uszkodzeniami od pioruna, złamane; z owocnikami grzybów (hubami), z koroną częściowo (powyżej 1/3) obumarłą (martwe konary i gałęzie w koronie)

- drzew dziuplastych (wszystkich!)
 - drzew z gniazdami ptaków, o średnicy gniazd powyżej 25 cm,
 - drzew będących siedliskiem chronionych gatunków grzybów, roślin i zwierząt (dotyczy także np. chronionych gatunków porostów)³,
 - drzew wyraźnie wyróżniających się wiekiem lub rozmiarami w stosunku do innych drzew na tym terenie, przy czym proponujemy tu przyjęcie i zapisanie w planie konkretnych kryteriów wymiarowych: 80 cm pierśnicy dla dębów, sosny i świerka, 70 cm dla olszy, jesionu, lipy, grabu, osiki, 60 cm dla klonu, 30 cm dla drzewiastych form wierzby iwy.
- j) Kontynuowanie dotychczasowej strefowej ochrony stanowisk granicznika płucnika *Lobaria pulmonaria*⁴. Wyszukiwanie i obejmowanie ochroną dalszych stanowisk powinno być wskazane jako działanie ochronne.
- k) Wyraźne wskazanie, jako celu do osiągnięcia, odtworzenia zasobów rozkładającego się drewna do poziomu nie mniej niż 20m³/ha średnio w obszarze, przy zapewnieniu, że co najmniej na ¼ powierzchni każdego z siedlisk przyrodniczych jest obecne > 5 grubych kłód martwego drewna > 50 cm grubości i > 3 m długości⁵. Pomiar ilości martwego drewna powinien nastąpić w ramach prac inwentaryzacyjnych do państwa urzędnika lasu, zgodnie z metodą z Instrukcji Urządzania Lasu 2011. Cel powyższy powinien być traktowany jako długofalowy (termin jego osiągnięcia powinien zależeć od naturalnego tempa wydzielania się drzew), a działanie służące jego realizacji to konsekwentne pozostawianie drzew martwych i zamierających, przede wszystkim w starszych drzewostanach. Jedyny wyjątek, jaki można tu dopuścić⁶, to zapobieganie nadzwyczajnym sytuacjom kłęskowym (np. dopuszczenie usuwania posuszu czynnego, gdy wskaźnik NPC będzie w klasie III lub wyższej).
- l) Wyznaczenie w PZO obszarów kluczowych dla lęgów ptaków będących przedmiotami ochrony (nie tylko gatunki strefowe, ale także np. muchołówki, dzięcioły, żuraw) i konsekwentne wdrożenie zasady, że prace leśne w tych miejscach i w ich bezpośrednim sąsiedztwie powinny być realizowane poza

³ Elementem właściwego stanu ochrony siedliska przyrodniczego jest m. in. zachowanie pełni związanej z nim różnorodności biologicznej. Dlatego zachowanie stanowisk rzadkich, chronionych i zagrożonych gatunków związanych z leśnymi siedliskami przyrodniczymi powinno być stawiane za cel ochrony w obszarze Natura 2000, mimo że nie są to gatunki „naturalne”.

⁴ Mimo że nie jest to gatunek „naturalny”, w Puszczy Boreckiej powinien być traktowany jako „gatunek typowy” dla siedliska przyrodniczego grądu. Strefowa ochrona jego stanowisk jest środkiem ochronnym na rzecz ochrony różnorodności biologicznej związanej z siedliskiem przyrodniczym, co jest elementem osiągnięcia właściwego stanu ochrony.

⁵ Wskaźniki właściwego stanu ochrony przyjęte w Państwowym Monitoringu Środowiska (www.gios.gov.pl). Dla siedliska 9170, dotychczas nie objętego monitoringiem, analogiczne wskaźniki mają być przyjęte w monitoringu planowanym do rozpoczęcia w 2013 r.

⁶ Nawet w miejscach publicznych, dla zapewnienia bezpieczeństwa ludzi, drzewa zamierające i martwe można obalać, ale nie usuwać.

okresem lęgowym ptaków, nawet gdyby mało to spowodować pewne trudności organizacyjne.

6. Dla wilka i rysia zaplanowali Państwo – zasadnie - utworzenie stref ochronnych oraz zwalczanie kłusownictwa. Wnosimy, aby do tego dodać jeszcze kolejne, niezbędne do wykonania zadania: zapewnienie odpowiedniego środowiska tj. wystarczającą ilość martwych drzew, wykrotów, dbanie o gęstość podszytu, zapewnienie bazy żerowej, zabezpieczenie korytarzy ekologicznych z sąsiednimi ostojami ale również we wnętrzu obszaru, zamknięcie nieużywanych dróg leśnych, zapobieganie deforestacji, fragmentacji siedliska np. przez zabudowę czy drogi, edukację okolicznych hodowców oraz odpowiednie zabezpieczenie zwierząt. Szczególnie ważne wydaje się wskazanie w PZO korytarzy ekologicznych dla tych gatunków łączących rozważany obszar Natura 2000 z obszarami sąsiednimi (na zewnątrz obszaru Natura 2000!), które dla w/w gatunków powinny być zachowane.
7. Wnosimy by w OSO trwale wykluczyć polowania na jarzábka. Niezależnie od stanu populacji, nieetyczne jest polowanie na gatunek w obszarze wyznaczonym dla jego ochrony.
8. Odnośnie gospodarki wodnej i rybackiej, za potrzebne z tym obszarze uważamy:
 - a) Przypomnienie, że tłem do planowania ochrony obszaru Natura 2000 jest cel środowiskowy dla wód wynikający z art. 38d Prawa Wodnego. Dla cieków dorzecza Węgorapy musi on być osiągnięty do 2021 r. (derogacja w planie gospodarowania wodami), a dla pozostałych cieków w obszarze – do 2015 r. Oznacza to co najmniej II klasę czystości wszystkich wód, zbliżoną do naturalnej hydromorfologię cieków, dobry stan ichtiofauny, flory wodnej i bentosu.
 - b) W obszarze wykluczone powinno być utrzymywanie wód na sposób utrzymujący sztuczne ich przekształcenia, w tym konserwowanie koryt cieków oraz konserwowanie rowów odwadniających.
 - c) Na powyższe wymogi nakłada się cel z art. 38f Prawa Wodnego, oznaczający wymóg osiągnięcia, do 2015 r., warunków wodnych odpowiednich dla osiągnięcia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych i gatunków chronionych w obszarze Natura 2000. Oznacza to m. in., że dla torfowisk oraz borów i świerczyn bagiennych, oczywiste działania ochronne – jak zablokowanie sztucznych rowów odwadniających te siedliska – powinny być podjęte niezwłocznie. Plan nie powinien zakładać odkładania tych działań na dalszą przyszłość. Choć pogłębienie analizy stosunków wodnych jest zasadne, to należałoby dokonać tego w 2013 r., tak by zgodnie z wymogiem ustawowym, do końca 2015 r. wdrożyć potrzebne działania.

- d) W jeziorach ramienicowych potrzebne jest zapisanie ograniczeń dla odłów sprzętem ciągnionym, który niszczy roślinność ramienicową.
9. Odnośnie zagospodarowania przestrzennego, za potrzebne z tym obszarze uważamy:
- a) Powstrzymanie procesów urbanizacyjnych w obszarze; musi to dotyczyć także wskazania na potrzebę zmian w obecnych studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego
 - b) Opracowanie planu ochrony dla terenów nieleśnych, tak jak to zaproponowano w projekcie PZO, to tego czasu nie należy zezwalać na zabudowę mieszkaniową ani letniskową w trybie WZ, w tym nawet na zabudowę tzw. „siedliskową”. W szczególności, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego nie może być podstawą do zezwalania na zabudowę.
 - c) Docelowe zagwarantowanie rozwiązania gospodarki wodno-ściekowej w sposób gwarantujący czystość wód w obszarze, ze zwróceniem uwagi że tzw. oczyszczalnie przydomowe zwykle nie gwarantują właściwego poziomu oczyszczenia ścieków, nie ma też gwarancji że będą użytkowane w prawidłowy sposób,
 - d) Ochronę stref brzegowych jezior, w szczególności przez wykluczenie jakiegokolwiek zabudowy na odległość co najmniej 100 m od brzegów jezior.
 - e) Należy zaplanować weryfikację legalności pomostów na brzegach jezior, a następnie obligatoryjne usunięcie pomostów, których legalność nie została potwierdzona.
 - f) Jako obligatoryjne zadanie gmin, należy zaplanować kontrolę szczelności bezodpływowych zbiorników na ścieki.
10. Działania obligatoryjne polegające na odpowiednim użytkowaniu łąk powinny być wpisywane tam gdzie naprawdę są konieczne i to powinno być jedynym kryterium określającym gdzie mają być zaplanowane a nie to czy grunt należy do prywatnego właściciela czy do skarbu Państwa. Trwają prace nad nowym programem rolno-środowiskowym, więc w obecnie tworzonym PZO należałoby zapisać odpowiednie działania fakultatywne, które mogłyby być wsparte przez taki program.

z poważaniem